

[Handwritten signature]

საღ სური

ვეფხვი-ტყალსანი

შეკრებილი სოსიკო მეჩკვილასისაგან.

[Handwritten notes in purple ink, including the name 'მეჩკვილასი' and other illegible text]

თბილისი

1905 წ.

ხუცეს ქვიჩივალს შეკრახს ჩაჩა
უჩიშაშვილს. ყოჩაყლის მამულისევე

ხალხური

ჩაჩაშვილისევე

ვეფხისტყაოსანი

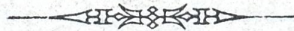
23 თბილისი 1930 წ.წ.
ქრისტეშვილი ქვიჩი-ი.ი.

035

შეკრებილი სისიკო შეკრებილადისევე

ჩაჩაშვილი რაჭაშვილი ვაჩ. ივ.ჩიშაძე.
რაჭაშვილი-ლომინაძე ათიან ქვიჩი-ი.ი.

თ ბ ი ლ ი ს ი

მსწრაფლ-მბეჭდავი არ. ქუთათელაძისა ნიკ. ქ. № 21

1905 წ.

Дозволено цензурою Тифлисъ 1905 года 17 января.

ს ლ ა ზ რ ა თ

ხალხური „ვეფხვის-ტყაოსანი“

(თქმული გლეხის ჯოგოლა არაბელი-
საგან სოფ. ჩირდილში, ხევსურეთში,
და ჩაწერილი სოსიკო მერკვი-
ლაძისაგან).

[1889 წელს]

იყო და არა იყო რა, იყო ერთი უწინდებუ-
რი დიდი გმირი კაცი, სახელათ ტარიელი. ჰყავდა
ცოლათ მეტათ შვენიერი მზეთ-უნახავი, სახელათ
„მზე-ქალი“, ისეთი ლამაზი იყო ტარიელის „მზე-
ქალი“, რომ ღამე-ბნელაში ანათებდა და აშუქებდა,
როგორც ლამპარი, როგორც ცის მნათობი. და
მიტომაც ეძახოდნენ „მზე-ქალს.“

ტარიელი უდიერი ღონიერი იყო და ქვეყა-
ნაზე არაფერი არ უმაგრდებოდა. ყველა ღონიერ
დევს ეშინოდა და ერიდებოდა მისი. მუდამ სანა-
დირით დადიოდა; დილით წავიდოდა, საღამოთი
მიჰქონდა ცალ მხარზე მოკლული ირემი და ცალ-
ზე—შეშათ დიდი, უზარ-მაზარი ხე. ტარიელი
აიღებდა თავის დიდ ქვაბს, შედგამდა ნანადირევის
მოსახარშავათ, დაავლებდა ხელს იმ უზარ-მაზარ

ხესა, დაანარცხებდა დედამიწაზე და სულ ლუკმა-
ლუკმათ აქცევდა შეშათ!..

ბევრს ეღვა გულში მოტაცება ტარიელის
„მზე-ქალისა“. მაგრამ ტარიელის შიშით ვერავინ
ბედავდა. ყველაზე უფრო შურდათ ეს ქალი ტარე-
ლისათვის ქაჯებსა და „მაცილებს“ (ეშმაკებს). ყო-
ველ დღე და ყოველ წამს იმის საცადში იყვენ
„მაცილები“, რომ ეშოვნათ დრო და „მზე-ქალი“
(ნესტან-დარეჯანი) მოეტაცნათ და თავიანთის
წაეყვანათ. ერთხელ, როცა ტარიელი სანადიროთ
იყო წასული, მოვიდენ „მზე-ქალთან“ მაცილები
და თან მოიტანეს ერთი ახალ გაკეთებული კიდო-
ბანი. მაცილები იმ სახით მოვიდენ „მზე-ქალთან“
როგორც ხორციელი ადამიანები და როგორც ტა-
რიელის ერთგული მონები. მოახსენეს ტარიელის
„მზე-ქალს:“ კიდობანი მოგართვით ტანისამოსის
შესანახად და მოგეწონებათ თუ არა — აბა ნახე-
თო. როცა „მზე-ქალმა“ ნახა კიდობანი და მოე-
წონა, მაცილებმა უთხრეს: «აბა შიგაც შებძანდით
და დაათვალიერეთ, სინათლე ხომ არსად გადისო?»
მზე ქალს არ ეგონა, თუ „მაცილები“ არიან და
ოინს მიზამენ, მილალატებენო. შევიდა კიდობანში
თუ არა „მზე-ქალი,“ მაცილებმა მაშინვე დახურეს
კიდობანი, ოთხივ-კუთხივ დარაზეს და მოიტაცეს;
მივიდნენ ზღვასთან და მისცეს წყალს:

დასხდიან მეკიდობნენი
იმბარ-ამბრი და უმბარნი.

იმათ კიდობან ააგეს
ქებითა-არა ქებითა,
შიგ ქალი შესვეს, „მზე-ქალი,“
ძალითა განა ნებითა!..

მზე-ქალი შეაგდეს ქაჯებმა აღელვებულ და აზვირთებულ წყალში. ზღვამ შეიბრალა მზე-ქალი: დაწყნარდა და კიდობანი მალლა-მალლა „ქანქანით“ წაიღო. წინ ნესტან-დარეჯანს გადაეღობენ, „გაე-ბადნენ“ გველები. შავმა გველმა თქვა, შევჭამოთო, მაგრამ წითელმა გველმა შეუტია, „უქშინა“ და დაუშალა; თეთრმა გველმაც მხარი დაუჭირა წითელს და თქვა: ცის მნათობია, ქვეყნათ მოვლი-ნებული, და ნუ შევჭამოთ, ნურას გავუბედავთო.

ქაჯებ მზე წყალში შააგდეს,
წყალს მისცეს დგან-დგარებითა;*)
წყალმა იბრალა, იწყალა,
გაიგდო ქანქანებითა;
წყალში რო გველებ დაუხვდეს,
ბადე-ბადეს აქვს გაბმითა;
შავმა გველ უთხრა: შევჭამოთ,
წითელ უშქინა ავითა;
თეთრმა გველ უთხრა, ნუ შევჭამო
„ხმელთ მნათობარი მოვიდა.“

ბევრი ცურვისა და ზღვაში ხეტიალის შემდეგ,
ქაჯებმა გაიტანეს კიდობანი ნაპირზე „ფასმანის“

*) „დგანდგარებითა“ აზვირთებულს, აღელვებულს.“

(ფატმანის) მიწაზე. გამოიყვანეს ნესტან-დარეჯანი და კილოზნის „ღირეზე“, საძირკველზე, ჩამოსვეს. ამ დროს დაინახეს „ფასმანის“ მონადირეებმა. მოჰკიდეს თვალი თუ არა შვენიერ „მზე-ქალს,“ მაშინვე ჩაუხტენ და დაუწყეს ომი. ქაჯებმა შეაცურეს კილოზანი ზღვაში. მონადირენი კიდევ არ მოეშვენ და სამას სამოცი ისარი ჰკრეს კილოზნის ღირეს:

ქაჯთა მზე გამოიყვანეს,
დასვეს კილოზნის ღირესა.

„ფასმანის“ მონადირეთა
ღირეზე თვალი ჰკიდესა,
ჩავიდენ, არ დაიშალეს,
მისწივნეს, არ დარიდესა,
სამას-სამოცი ისარი

ზე ჰკრეს კილოზნის ღირესა.

მონადირეებმა ბევრი ეცადეს, მაგრამ ვერ დაიხსნეს მზე-ქალი და წაიყვანეს ისევე ქაჯებმა. მიიყვანეს ქაჯებმა ქაჯეთის ციხეში და დამალეს იქ „მზეთ-უნახავი.“ გაიგო თუ არა გმირმა ტარიელმა თავისი „მზე-ქალის“ დაკარგვა, გაშმაგებული შეჯდა თავის რაშზე და წავიდა საძებრათ; დადიოდა ტყე-მინდორში და ზღვის პირებში. დღისით ტარიელი არ დაისვენებდა ხოლმე, ხოლო დაღამდებოდა თუ არა, მაშინვე დაიბინავებდა და, როგორც კი გათენდებოდა და ამოვიდოდა მზე, ტარიელიც მაშინვე შეუდგებოდა მგზავრობას და ძებნას; უფ-

რო ზღვის პირებზე ეძებდა ტარიელი, რადგანაც ეჭვით იცოდა, რომ ზღვისაკენ უნდა ყოფილიყო მისი „მზე“ წაყვანილი.

ტარიელ, მზის მაძებარი,
ზღვის ნაპირთ იარებოდა.
მზე ჩახდა,—დადგა ტარიელ,
ამოხდა,—იარებოდა;
მასკვლავი ჰქონდა ლოგინათ,
მთვარე გულს ეფარებოდა.

ერთ დღეს ტარიელი მიადგა ერთ მდინარეს, სადაც ერთი კოჭლი მონა დაინახა. მონა მიდი-მოდიოდა წყლის კიდეებზე და ტიროდა.

—რა გატირებსო—ჰკითხა ტარიელმა „კოჭლ-მონას.“

—ისა, ბატონო, რომ ბატონთან ვარ დაბარებული და ამ მდინარეზე ხიდი არ არის, ისე ვერ გავედი და არ ვიცი, რაღა ვქნაო. ტარიელს შეებრადა კოჭლი მონა, გაიშვირა მკლავი და გადვა ხიდათ მდინარეზე; მონა შედგა ზედ და გავიდა.

მივიდა თუ არა თავის პატრონთან კოჭლი მონა, მის ნაზირ-ვეზირებს უამბო ამ საკვირველი გმირის ტარიელის—ნახვა და მისი ამბავი. ყველას ნაზირ-ვეზირებმა მოახსენეს თავის ბატონს (მეფეს). მეფემ მაშინვე დაიბარა თავისი საყვარელი და გამოჩენილი ორი გმირი, „ადენ“ და „ომარე“ და უბრძანა: გაჰყევით „კოჭლ-მონას“ და რომელ კაცსაც ეს დაგანახვებთ მინდორში, ის მომიყვა-

ნეთო, „ან სახელი და გვარი მომიგეთო“.

ადექ და მოემზადენით,
ჩემო ადენ და ომარე,
ის კაცი აქა მომგვარეთ,
ვინ იყოს მინდორთ მდგომარე!..

ადენმა და ომარემ მორჩილებით თავი დაუ-
კრეს თავის მეფეს და მოახსენეს: სახელის და
გვარის გაგება და მისი ვინაობის, ოღონდ თქვენი
ბრძანება იყოს, თორემ ორი კაცისაგან ერთი კა-
ცის მოყვანა ძლიერ ადვილი სამსახურიაო:

ბძანება იყოს ბატონო,
შენთა ბაგეთა ბროლთაგან,
ადვილი სამსახურია
ერთის მოყვანა ორთაგან.

ადენმა და ომარემ შეისხეს საჭურველ-იარაღი,
გამოიყოლეს „კოჭლი მონა“ და წავიდენ. „კოჭლმა
მონამ“ მიიყვანა მდინარის ახლო და დაანახვა
გალმით ტარიელი. ადენ და ომარე წადგნენ წინ
და დაუძახეს ტარიელს:

ბიჭო, ვინა ხარ, ვინ, იყავ,
მარტო მინდორში მდგომარე?
ბატონ გიბარებს აქ მოდი,
ან სახელ-გვარი მიბარე!

ტარიელმა მოისმინა თუ არა მათი ძახილი,
შამოუძახა: თუ კარგი ბიჭები ხართ, მადედან ნუ-კი
ყვირით, ახლოს მობძანდით და აქ გამიცანით,

ვინცა ვარ; აქ გაცნობებთ ჩემ თავს და ჩემ მკლავის
ლონეს, აბა შორით რას დამაფასებთო.

მინდორში ოქროს კოშკი დგას,
გარშამო—ვერცხლის თასები,
ახლოს მოდექით, მოსრულნო,
შორით არ დავიფასები!..

ამ ხმაზე ადენ და ომარე გავარდენ გულადათ
ვალმა, მაგრამ მისთანა თქვენს მტერს, ტარიელმა
იმათ საქმე დამართა: ადენს ერთი მათრახის წვერი
მოარტყა და სულ ჯარასავით აატრიალა მინდორში;
ომარე ერთი მათრახის „გადანათებით“ ზეცას გაგ-
ზავნა, „კოჭლი მონა“-კი შორს იყო და გამოიქცა
ბატონისაკენ, მაგრამ ტარიელი მოეწია, გამოჰკითხა
ამბავი და, რომ გაიგო ბატონისაგან იყვენ გამო-
გზავნილნიო, წაავლო ხელი „კოჭლ მონას“,
აგლიჯა ცალი მხარი, მისცა მასვე ხელში და
უთხრა: წადი მიუტანე შენს ბატონს ამბავი და
ეგ შენი მხარიც სუფრის მისამატათ, „შესაახლებ-
ლათ“ — მიართვიო.

მოვიდოდა კოჭლი მონა,
თავში მოიცემდა ქვითა;
ბატონ შენი საყვარელნი
მოგიმშვიდნა მათრახითა...
ადენს შემოჰკრა მათრახი,
მინდორს ბრუნავს ჯარავითა;
ომარე ზეცას წალალა,
ჯერაც არ მოსულა ცითა,

მე რო მხარი ამომწვავდა,
ისე მომაქვს თავის მხრითა. .
მითხრა: „ბატონს მიუტანე,
სუფრა შაიახლოს მითა“.

ეს ამბავი ძლიერ ეწყინა მეფეს და სამძიმოთ დაურჩა, თავისი საყვარელი ორი გმირის სიკვდილი. მაშინვე შეჰყარა დიდი ჯარი და გამოეშურა ტარიელისაკენ. შემოახვია მწოლარე ტარიელს დიდი ლაშქარი და დაუწყო ისრის სროლა სეტყვა-წვიმასავით:

ეგე იწყინა ბატონმა,
მეტათ დიდსა ჯარებს ჰყრიდა,
შამოეხვია გარშამო,
ჩალათ ისარს მიაყრიდა.

ტარიელმა, როგორც დიდმა გმირმა, „ჟამით-ჟამამდე“ ძლიერ მაგარი ძილი იცოდა და, სანამ გაღვიძების „ჟამი“ არ მოუვიდოდა, მანამ ვერავინ ვერ გამოაღვიძებდა და გონს ვერ ჩააგდებდა. იმ დროს, როცა მეფე შემოადგა დიდი ჯარით და დაუშინა „ჩალასავით ისარი“, ტარიელს ეძინა ნაბად-წახურულს და ვერაფერმა ვერ გამოაღვიძა. რაში რომ ტარიელის განსაცდელს ხედავდა, ტიროდა და ტორსა სცემდა, მაგრამ, რომ ველარ გამოაღვიძა თავისი პატრონი, მაშინ რაში დასწვდა ტარიელს და ცალი თითი მოაკვნიტა: ეგებო ამით მაინც გამოვადვიძოვო.

თავით ბმული ცხენი-რაში,
თვალეზთ ცრემლებს ჩამოჰყრიდა;

ჩაეწოდა თით მოკვნიტა,
ოქროს თითი მოებმოდა

თითის მოკვნიტამ ტარიელი გამოაღვიდა;
დაინახა, რაც ამბავი იყო, ნელ-ნელა აუჩქარებლად
წამოდგა, გადაიბერტყა ნაბდიდან ისარნი და მოევლო
თავისს რაშს.

გაიღვიდა ტარიელმა,
ნელა-ნელა წამოდგესა;
ფეხი შედგა უზანგოში,
არ შეშინდა ამოდ ჯდესა...

მაშინ გაერია ამ ურდო და ურიცხვ „ხატა-
ველთა ლაშქართა“ ჯარში როგორც ქორი მტრედის
გუნდში, და დაუწყო ჟღეცა. „კაცი კაცს ჰკრა,
ცხენი-ცხენსა“ და მკვდრის გორები დააყენა წამზე.
გლეხი კაცი ტარიელს ებრალებოდა და არ კადრუ-
ლობდა მათთან ომს, დიდკაცებს და თავადებს-კი
ჟღეცდა საშინლათ.

გაერია ხატაველთა,
როგორც მტრედის გუნდთა ქორი,
კაცი-კაცს ჰკრა, ცხენი-ცხენსა,
დადგა მაგაების გორი!..
არ იკადრა გლეხი კაცი,
თავადებზე გადავიდა,
ზეცით წამოვიდა ორბი
ეგეთ ჯარით სიმრავლითა,
ბოძალი ჰკრა ტარიელმა,
მხართა შუა სისხლი სდინდა,

ჩაეწვავდა, მხრები დასჭრა:

ბოძლის დასაკვრელათ მინდა.

ტარიელი ომში ერთ მშვენიერს ვაშკაც-ჭაბუკს შეხვდა, რომელსაც შეძახა:

— მე შენ არ მოგკლავ, იმიტომ-რომ თვალები ჩემ ბიძაშვილს გიგავსო და გამობრუნდა. ჭაბუკი შეკრთა და ტარიელს ვერაფერი ვერ უთხრა, ვერაფერი ვერ შეჰბედა. ამ შეღერებულ ჭაბუკს ერქვა ავთანდილი და იყო მართლა ტარიელის ბიძაშვილი („შინში“), მაგრამ, რადგანაც ტარიელს პატარა დაეტოვებინა შინ და მას აქეთ აღარ ენახათ ერთმანეთი, ავთანდილსაც დავიწყებოდა ტარიელის სახე და ვერ იცნო ომში. როცა ავთანდილი შინ მოვიდა, ყველა ომის ამბავი უამბო თავის მშვენიერს და კეკლუც ცოლს—თინათინს (თინას). „მთელი ჯარი ამოგვიწყვიტა იმ ვილაც საკვირველმა გმირმა და, როცა ჩემზედ აიღო ლახტი და უნდა მოვეკალ, ჩამოიღო და მითხრა: მე შენ არ მოგკლავ, რადგანაც ჩემ „შინში“ ავთანდილს ჰგეგხარო.

— ეგებ შენი დაკარგული ბიძაშვილი—ტარიელი იყო!?!... — შეჰკივლა თინათინმა; — რატომ არ გამოჰკითხე, ვინ იყო და ვინ არა. განა ეგრე წამოსვლა გეკადრებოდა? თუ ჩემი სიყვარული გაქვს და ან შენი ბიძაშვილის, ტარიელის, პატივის-ცემა, ეხლად-ეხლავე ადექი და სძებნე, საცა იყოს ის გმირი, ეგებ ტარიელი იყოს და როგორმე ეწამლე და მოეხმარე გასაჭირში.

ამ მკაცრი ბრძანების წინადადებაზე, რალაცა ეჭვები შემოეხვია ავთანდილს გულზე. დაიწყო თავის უმანკო თინათინზე ეჭვიანობა: ეს მე მიტომ მითხოვს ასე უცბათ სახლიდან, რომ ალბათ კურო, საყვარელი, ჰყავსო და ჩემი თავიდან მოშორება უნდაო.

— ადექ, ავთანდილ, ნულარ აყოვნებ, წადი, მოსძებნე, ნახე ის გმირი და, თუნდა ტარიელიც არ იყოს, კარგია: მადლია უცხო, დაკარგული და გადახვეწილი მოყმის მონახვა და შველაო, — უთხრა თინათმა. ამ თქმაზე ველარ მოითმინა ეჭვით სავსე აღელვებულმა ავთანდილმა, აემღვრა გული და საშინელი სიტყვებით შეამკო თავისი უმანკო და შვენიერი თინათინი:

ბოზო, რას ამბობ დიაცო,

არჯალო, აუგიანო!

უწყლო, ულარო წისქვილი

მთაში ვის აუგიანო?!

მაყვარეების (საყვარლების) გულისთვის
ქმარი ვის გადუგდიანო?!.

თინათინი დიდათ შეაწუხა ამ უსამართლო ცილის წამებამ და მტკიცე ფიციით შეჰფიცა ავთანდილს თავის უმანკოებაზე: - ღმერთმა და ყოველმა ხატმა მრისხოს, თუ თინათინს შენს მეტი ქმარი უნდოდეს და ან მოეწონოს, თუნდ ათასჯერ შენზე უკეთესიც ნახოს თუნდა ზეციდან ჩამოსულიო; მე გითხარი და გთხოვე, რომ ტარიელი მოგეძებნა,

გეპოვნა უთუოდ ის გმირი, ვინც იყო, ტარიელიც რომ არ იყოს, მაინც კარგია უცხო მოყმის შველა და შემწეობა-მეთქი.

ღმერთი რისხავდეს თინასა,
ხატი ყოველთა წმინდისა,
ქმარი უნდოდეს შენს მეტი,
ათას სხვა ჰყავდეს გულისა.
მოძებნა მაინც კარგია
მოყმისა დაკარგულისა.

დაიჯერა ავთანდილმა თავისი შვენიერი „თინას“ ფიცი და რჩევა და იმ ლამესვე გამოეწყო სამგზავროთ. საგზალიც მოიშადა, ისარიც ბლომთ ჩაიწყო ქარქაშში და გასწია (გაიპარა) კიდევ უნათლივ ტარიელის სძებნელათ. შემდეგ მოგროვდენ ავთანდილის ჯარი და კარის კაცნი; მოიყარეს თავი და იახლენ ავთანდილს შინ. მაგრამ ციხიდან თინათინი გადმოდგა და გამოუცხადა მათ საყვარელი პატრონის წასვლა, სადღაც გაპარვა.

ციხით იძახა თინამა:
ავთანდილ გაიპარაო,
სამოც და სამი ისარი
ქარქაშში ჩაითვალაო,
შავი აქ დაკლა ვარია,
თეთრი თან წაიტანაო.

ავთანდილმა ბევრისაგან ბევრი სძებნა ტარიელი და ძრიელ სწუხდა, რომ ვერ იპოვნა და საწადელი ვერ აუსრულდა, ხოლო ამდენი სიარუ-

ლი ამართ შერჩა. ვინც-კი შემოხვდებოდა ავთან-
დილს წინ, ან ვისაც მიეწეოდა, ყველას ჰკითხავდა
ტარიელის ამბავს, მაგრამ თვალის მომკვრელსაც-კი
ვერავის შეხვდა. ავთანდილი, როგორც „გულთ-
მისანი,“ გონიერი და ჰკვიანი კაცი, იმედს არ
ჰკარგავდა ტარიელის ნახვისას და რაც ხანი გა-
დიოდა, თან და თან უფრო ემატებოდა მხნეობა
და ხალისი ტარიელის ძებნისა.

ავთანდილს საგზალი მალე გამოეღია და სა-
ზრდოობდა ნანადირევით საცა მოშივდებოდა, იქვე
ინადირებდა, დაანთებდა ცეცხლს, დათლიდა შამ-
ფურებს, შეწვავდა მცვრიან მწვადებს, მოიკეცდა
თოქალთოზე და შეექცეოდა.

ავთანდილ გადინადირა
ქედი მაღალი ტყიანი,
ვერც ხარი მოკლა, ვერც ფური,
ვერცა ბოჩოლა რქიანი:
ირემს ჰკრა გამოფრენილსა
ისარი ორბის ფრთიანი,
დაჰკიდა ცხენის ტახტაზე
ტყავ-გაუხდელი, რქიანი;
ჩავიდა ბურილ ძირშია,
ცეცხლი დაანთო პრიალი,
სადგომი ბინა დაუხვდა
ჰყანტიან-ჭაობიანი;
ქვეთა საგებლათ მოჰხადა
თოქალთო უნაგრიანი:

დათაღნა ეკლის ზამფურნი,
მწვადი აასხა მცვრიანი.

ავთანდილი, „თოქალთოზე“ მოკეცილი რომ მცვრიან მწვადებს შეექცეოდა, იმ დროს ზორს მინდვრის სივრცეში შავი ნისლივით მომავალ ჯგუფს მოჰკრა თვალი, რომელიც თან-და-თან უახლოვდებოდა ავთანდილს. ავთანდილმა გაარჩია, რომ ხალხი მოდიოდა მისკენ. შეფიქრიანდა: ვაი, თუ „მეკობრენი“ — ლაშქარნი იყვნენ და არამც რა მაზიანონო. მაშინვე შეკაზმა ცხენი, გადაიკიდა თოფი, აიღო შვილდ-ისარი და მოემზადა საომრათ. ვინიცობაა მტერი იყოს, ჯაბნათ არ დავხვდეთ.

მინდორს დაინახნა კაცი,
ჯანის-ჯანად (ნელა-ნელა) მომდინარნი.
— „ახლოს მოდე, ჩემო ცხენო.
აბჯარნო, გამეძალენით,
მტერს მოშლით ნურას შევხვდებით,
თვალშია ვეჯაბანებით!“

ავთანდილმა მიატოვა გაშლილი სუფრა ცეცხლთან, მოკლული ირემი და ცეცხლზე შემოლაგებული მწვადები და შეეგება მომავალ ხალხს. ხალხში დაინახა, რომ სამ კაცს ერთი თავ-გატეხილი კაცი მოჰყავდა. ავთანდილმა „გამარჯვება“ უთხრა და ჰკითხა: რითი გყავთ დასნეულებული ეგ კაციო.

— ეს ძმა არის ჩვენი, — მიუგეს სამთავემ — ჩვენ ტყის პირას ვიყავით, რომ ერთმა გმირმა მოყმემ

გამოიარა ჩვენს ახლოს; ჩვენ ძლიერ გაგვიკვირდა იმ დიდი გმირის ნახვა. ეს ჩვენი ავადმყოფი ძმა გამოეკიდა: „ვინა ხარ, მითხარიო,“ მისძახოდა და „ან საით მიეჩქარებიო.“ გმირი მოუბრუნდა, ერთი სილა გაჰკრა და, აი, თავი ოთხათ გაუპოვო.

ავთანდილმა ამ ამბისათვის მადლობა გადაუხადა, ისურვა მათი ავადმყოფის მშვიდობით მორჩენა, ასწავლა თავისი ბინა—ცეცხლი და მწვადები, წამალიც თავ გატეხილისათვის: ირმის ტვინი წაუსვითო და დაუამებსო. თითონ-კი აღარ მიბრუნდა; ბინაზე დანაც დარჩა ავთანდილს და „ნუ დამიკარგავთო“ შეეხვეწა. გააქანა ცხენი და გასწია ტარიელის საძებრათ.

აი იქა იმ ხეთ ძირში
მწვადი უბრუნვენ ნებასო,
წყლულს ირმის ტვინი წაუსვით,
იტყიან მოსვენებასო;
საპურ-ყველე დანა დამრჩა
იმ ჩემ ნადგომსა ბინასო,
ნუ დამიკარგავთ, გეთაყვა,
თქვენი სნეულის ღხენასო.

ავთანდილმა გააჰენა ცხენი იქით, საითაც უჩვენეს მგზავრებმა გმირის წავლილი გზა. ესენი-კი მოვიდენ ავთანდილის ნადგომ ბინაზე, ავადმყოფს დაადვეს წყლულზე ირმის ტვინი, შეუხვიეს თავი და მოასვენეს. თითონ ისამხრეს გუნებიერთა და შეისვენეს. შემდეგ სამივე ძმები დაეხვიენ ავთან-

დილის „საყველ-პურე“ დანას, მაგრამ ხეზედაც ვერ მიაყუდეს და საცა ეგდო, იქვე დატოვეს.

ავთანდილი-კი იმ დროს გამალეებული მიაქროლებდა თავის „თეთრ ტაიქს“ და მისდევდა ტარიელის გზა-კვალს. კარგა მგზავრობის შემდეგ ავთანდილს შემოხვდა ერთი უზარმაზარი დევი, რომელიც ძლივს კოჭლობით მოჩახუნობდა. ავთანდილმა დევი იცნო და გამარჯობა უთხრა. შემდეგ ჰკითხა იმისი ამბავი, ვის საძებრათ იყო წამოსული. — „შენ მამიჩემის ძმობილი იყავი და სიმართლე მითხარი, აქეთ მგზავრი ხომ არავინ გინახავსო.

დევ, მამიჩემის ძმობილო,
ხომ არავინ ჩამოვიარა?

— ჩამომიარა ქროლთ ერთმა პირქუშმა მოყმემ, უთხრა დაჟეჟილმა დევმა. მე ვხნავდი, გუთნეული მება, გამიკრა ხელი გუთნეულს და ზღვას იქით გადამიყარა!.. მეც ერთი ფეხი წამომკრა და შორს გადამისროლა... აღარ მეგონა, თუ ცოცხალი გადავრჩებოდი. შენ ტყვილა მისდევ, ავთანდილ, ველარ მიეწევი იმ მოყმეს, იმან საქართველს გადაიარა და სათათრეთში გავიდა. მე ისეთი დიდი გმირი არ მინახავს და არც ისეთი შვენიერი; ერთი გაიღიმა და ისეთი შუქი გამოკრთა, რომ მთა და მინდორი გაანათა.

ერთმა პირქუშმა მოყმემა
ცხენ ხეთქით ჩამომიარა,

ხელი გამიკრა გუთანსა,
ზღვას იქით გამისრიალა!..
წიხლი მკრა გუთნის დედასა,
კ...მა გამოიარა,
ლიმნი ქმნა, კბილი გამოჩნდა,
მთას შუქმა გადაიარა,
მაგას ნუ მისდევ, ავთანდილ,
იმან დიდი გზა იარა,
გასწირა საქართველთი,
სათათრე გადაიარა.

ავთანდილი უმფრო მეტი სიფიცხით გამოუდგა უკან ტარიელის გზასა და დღე და ღამე დაუსვენრათ მისდევდა, მაგრამ ვერ მიწვდა, ვერსად მოჰკიდა თვალი. მიმავალმა ავთანდილმა ერთს მდინარის პირას დაინახა მიმდგარი ჯარი; ის დაურიდებლათ მივიდა მათთან და იკითხა ტარიელის ამბავი, მაგრამ ვერა გაიგო-რა; მერე გამოიკითხა მათი ასე შეგროვების მიზეზი.

— ჩვენ მგზავრნი ვაჭარნი გახლავართ — უთხრეს ავთანდილს — აქ ჩვენი დადგომის და მწუხარების მიზეზი ის არის, რომ ამ მდინარეზე ეს ერთი ხილია, სხვა გზა არ არის და ამ ხიდზედაც თითო პეშვ თვალ-მარგალიტის გადაუხდელათ ამ ხიდის ბატონი არ გვიშვებსო.

— ნუ გეშინიათ, მე გაგიყვანთ და გაგათავისუფლებთო. წადგა ავთანდილი წინ და შეძახა ხიდის ბატონს:

—მგზავრი და ქარავანი ღვთისა არის, მათი ძარცვა და წინ დადგომა ცოდვაა, საკადრისი არ არის; მოეცალე ხიდიდან და გაატარე ქარავანი, თორემ, ტარიელის მზეს ვფიცავ, სამტკივნელოს დაგარტყამ და შენს ტვინს ზღვას ქაფათ მივცემო.

ეს ქარავანი ღვთისია,
უერთოდ არ მამიცია,
ტარიელის მზემ, გაუშვი,
თორემ მტკივანი მიცია!..
ეგ შენი ტვინი და სისხლი
ზღვას „პერად“ გადამიცია.

ხიდის ბატონი არ მოეცალა გზიდან და დამობილება მოინდომა ავთანდილის: ორივემ გავიყოთ უუაზე ძმურათ მაგადგან ანალები თვალ-მარგალიტო;—ესე ჯობია,, თორემ რას გამოვრჩებით, ჩვენ ორივემ რომ ერთმანეთს თავი შევაკლათ და ჩვენი სისხლით „ნახლმევ-ნაისრით და ნაშუბრით“ მინდორი მოვრწყათ და ავავსოთ... დამანებე ქარავანი, დღეს მე და შენ ძმები ვიყვნეთო.

მინდორს სისხლის ტბა გვიბრუნავს
ნახლმევ-ნაისრ-ნაშუბარი,
ეს ქარავან დამანებე,
დღეს მე და შენ გავხდეთ ძმანი.

ავთანდილს ეწყინა ესა და ერთი მათრახის გადაქნევით დედამიწაზე გაფშენიტა მგზავრების მძარცველი ბატონი; გაუხსნა თავისუფლათ გზა მგზავრებს და გაატარა. მგზავრებმა შესწირეს ლო-

ცვა და დიდი მადლობა ღმერთს, რომ დამხსნელი გამოუგზავნა და ლოცავდენ ავთანდილის მოსვლის გზას.

ავთანდილი გაეშურა თავის გზაზე და მიჰქროდა გრივალ-ქარივით; ის გავიდა თავის ბიძის—ფრიდონის—მიწა-წყალში და მიაბრუნა ცხენი ფრიდონისაკენ. ამ სიარულში ავთანდილი მიადგა ერთი დედაბრის ქოხს. ავთანდილმა იმასაც ჰკითხა ამბავი თავის საძებრისა, მაგრამ ვერა გაიგო რა. ბებერმა ჰკითხა: „სად მიხვალ ახლაო.“

—მე მივდივარ ბიძა-ჩემ ფრიდონთანაო, — მიუგო ავთანდილმა. ეს დედაბერი თურმე „გულთმისანი“ იყო და ყველა გაიგო, რაც ავთანდილს სურვილი ჰქონდა. დედაკაცმა ფრიდონის სასახლის მარჯვე გზა ასწავლა.

—შენ თუ შენი საწადილის ასრულება გინდა, ბიძა-შენ ფრიდონთან რომ მიხვიდე, ცხენი თხოვე და როცა მოგცეს, წადი ჯოგში და რომელიც ჯოგს უკან ჩამორჩება გაჩინჩლოლი კვიცი, იმას სტაცე ხელი და შეეჯექი, ის გაპოვნინებს შენს საწადელს; მართალია ის, კვიცი, თვალის შესახედავათ ცუდია, მაგრამ გადამავალის ქარის ცხენია და მხედრის გულის-პასუხის შემტყობელი. ბიძა-შენ ფრიდონს არ იამება იმ კვიცის წამოყვანა, მაგრამ ველარას იზამსო—უთხრა ბებერმა და გზა დაულოცა. ავთანდილმაც მადლობა გადაუხადა და გამოეშურა ბიძისაკენ. ორი დღის მგზავრობის

შემდეგ მივიდა თავის ბიძა ფრიდონთან და მოკითხვის და საუბრის შემდეგ უთხრა: ცხენი დამელალა და უნდა ერთი მფრინავი კვიცი-ცხენი მაჩუქოვო.

ფრიდონ, გენუკვი, ბიძაო,
კვიცის რემაის ფრენასო.

ბიძა მოგიკვდეს მაშინ, რომ მჯობნის-მჯობნე დაგიჭიროვო: შედი ჯოგში და რომელიც მჯობნის-მჯობნეა—მიიერთვი, მიწყალობებიანო.

ფრიდონ მოგიკვდეს ბიძაი,
მჯობი გიწყალოს ჯოგშია,
შედი და გამოარჩიე,
რომელიც სჯობდეს—მჯობშია.

ავთანდილი მაშინვე გაეშურა ჯოგში. გამოიჩინა წინ ჯოგი და დაიჭირა ის პატარა კვიცი, რომელიც უკან ჩამორჩა და რომელიც ბებერმა ურჩია. ფრიდონს დაენანა, მაგრამ თქმით-კი ველარა უთხრა-რა ავთანდილს. ავთანდილმა დაადგა უნაგირი, მოახტა ზურგზე და გაფრინდა კვიცი, თვალი ველარავინ მოჰკრა!.. ბევრი სიარულის შემდეგ ავთანდილის ცხენმა იპოვნა ტარიელის ცხენის „ნატერფალი“, კვალი; დაადგა ამ ნაკვალევს მფრენ-მრბენი და აღარ მოშორდა. ნაკვალევმა მიიყვანა ერთ გამოქვაბულ კლდეში, საცა ერთი დედაბერი ცხოვრობდა. ავთანდილი გადახ-

ტა. ცხენიდან, მიესალმა დედაბერს და გამოჰკითხა ტარიელის ამბავი.

— აქ მოდის ხოლმე ჩემთან ტარიელი, — უთხრა დედაბერმა ახლა სანადიროთ არის წასული და ცოტა ხნის შემდეგ მოვაო.

— არა უთქვამს-რა, დედაშვილობას, შენთვის ტარიელს: ან დედა არ დამრჩა შინ, ან ბიძაშვილიო და ან ვის იგონებს კიდევ, თავის საყვარელ ნესტან დარეჯანის გარდა?

— ჩემთვის, შვილო, ტარიელს არა უთქვამს-რა და არც მე ჩავკითხებოვარ, — მიუგო ბებერმა.

ავთანდილი შეეხვეწა დედაბერს, უთუოდ უნდა მომიხერხო და ტარიელი მაჩვენო პირის-პირო.

— არ შემიძლია, შვილო, უთხრა ბებერმა — ის ისეა გაშმაგებული და გახელებული თავის საყვარლის „მზე-ქალის“ დაკარგვით, რომ არავის არ ინდობს, არავის არ ეკარება, მისი ფიქრი და საწადელი მარტოკა თავის, მზე-ქალის პოვნა და გამოხსნა არის და რომ ვაჩვენო შენი თავი, ვაი თუ მოგკლას და ცოდვა დამედვას თავზეო. მაგრამ ავთანდილი არ მოეშვა და დიდი ხვეწნა-მუდარით: „თუ მომკლავს, ალალი იყოს ჩემი სისხლიო,“ დაითანხმა ბებერი; შემდეგ ბებერმა ავთანდილი დამალა ქვაბში. შეღამებისას მოვიდა ტარიელი სანადიროდანი; ცალ მხარზე ნანადირევი ეკიდა და ცალ-მხარზე — დიდი უხარ-მაზარი წიფლის ხე, მოვიდა ტარიელი ქვაბთან, დააგდო ძირს ხე და ნანადი-

რევი გაატყავა, დაანთო ცეცხლი, შედგა ქვაბი და ჩაჰყარა ხორცი. როცა შინ შემოვიდა, დედაბერმა დაუწყო ტარიელს გამოკითხვა: „ვინ დაგრჩა შინ, ან დედა ხომ არ დაგრჩენია და ან ბიძაშვილი, რომლის ნახვაც გვნატრებოდესო?“ — არაო, უთხრა ტარიელმა — არავინ არ დამრჩენია შინ; დამრჩა მხოლოდ ერთი ბიძაშვილი, სახელათ ავთანდილი, ის მახსოვს და იმის ნახვას ვინატრი, ნეტავ ერთხელ კიდევ მაჩვენა ჩემი ავთანდილიო.

— ახლა რომ ნახო ავთანდილი, რას უზამ, დედაშვილობასა?

— ერთს გადავეხვევი, და მაგრათ ვაკოცებო უთხრა ტარიელმა.

— შენ რომ მაგრათ აკოცო, შვილო, ხომ მოკვდება, — უთხრა ბებერმა. გაიგონა ავთანდილმა ტარიელის ხმა და, ჩქარა ნახვის სურვილით აჟრჟოლებულმა, ჰკრა წიხლი, გამოამტვრია ქვების კარები: „აქა ვარ შენი ავთანდილი, ჩემო ტარიელო“ — შესძახა და მივარდენ ერთმანეთს, საალერსოთ გადაჰხვიეს ხელი და დაუწყეს ერთმანეთს კოცნა.

ამ აღიერსში, ტარიელისაგან მაგრათ მოხვევენის გამო, ავთანდილს სამი გვერდის ნეკნი, „ფერცხალი“, ჩაემტვრა. ტარიელი მაშინვე ჩაეწოდა, ამოიძრო პაიჭიდან ფასკუნჯის ფრთა, წაუსვა ნატკენ გვერდებზე და გაუმთელა, გაუკურნა.

შემდეგ დასხდენ ერთად და უამბეს ერთმა-

ნეთს თავიანთი ამბავი და თავ-გადასავალი. ტარიელი მოუყვა, რაც ჭირი და ვაება გადაჰხედოდა თავისი „მზე-ქალის“ — ნესტან-დარეჯანის — ძებნაში ამ თოთხმეტი წლის განმავლობაში: — „ეს თოთხმეტი წელიწადია, ავთანდილ, ვეძებ ჩემს მზეს, დავრბივარ გარ-გარე და ნიშანიც-კი ვერ ვიპოვნეო,“ — უთხრა ბოლოს გულ ამოსკვნით ტარიელმა.

ავთანდილმა იმედი უთხრა: — ნუ გეშინია, ძმაო, მე ვეცდები, რომ მოვნახო და ვიპოვო შენი მზე-ქალი და ან ჩემ თავს მის ძებნაში წავაგებო!.. შენ მხოლოდ ნუ ნაღვლობ და დამშვიდდი. უბრალო ხალხთან ჩხუბით არა გაკეთდება რა, თავს ტყუილათ დაიბეჩავენ, სხვასაც ავნებ და შენს მზე-ქალს მაგითი ვერ იპოვნის. გამოემშვიდობა ავთანდილი და წავიდა ნესტან-დარეჯანის საძებნელათ. ტარიელიც არ დამშვიდდა და არ დაეთხოვა ძებნას, დარბოდა ტყე-ველში და ეძებდა გამუდმებით.

ავთანდილმა დიდი გზა გაიარა. ვისაც შეხვდებოდა, ყველას ამბავს ჰკითხავდა და ასე კითხვა-კითხვით მიაგნო ნესტან-დარეჯანს. გაიგო დაბეჯითებით, რომ ზღვას იქით ქაჯებს ჰყავდათ დამწყვდეული ქაჯეთის ციხეში. ავთანდილი წამოვიდა ტარიელთან, გამოუარა ბიძა ფრიდონს, უამბო ნესტან-დარეჯანის ამბავი და შველა თხოვა. დასდეს პირობა ბიძა-დისწულმა და ავთანდილი წამოვიდა ქვაბში ტარიელთან.

ტარიელი ავთანდილს შინ არ დაუხვდა. —

„მას უკან ორჯელაჯ აღარ მოსულა შინა“ო —
უთხრა დედაბერმა ავთანდილს. ავთანდილი გაე-
შურა მინდორ-ტყეში ტარიელის საძებნელათ. ტა-
რიელი ნახა და ახარა „მზე-ქალის“ პოვნა. მოვი-
დენ ქვაბში ორივენი. ავთანდილმა უთხრა ტარი-
ელს: — აჰა, ძმაო, ჩემი ცხენი: მალლა ასწევ
აღვირს, ზეცას ავარდება, ძირს დასწევ ქვესკნელს
ჩაძვრება და მათრახს გადაჰკრავ — ზღვაზე გაფრინ-
დება. შეჯექი ამ „იფრინდაზე“, გადაჰკარ მათრახი
და გახტი ზღვის გაღმა. მე და ბიძა ჩემი ფრიდონი
ერთად წამოვალთ. ბიძა ჩემი თოკს გამოაგდებს
ზღვაზე, მოსდებს ქაჯეთის ციხეს და მე იმ თოკზე
გავფრინდები და ჩავხტები ციხეში კისკასათ

ავთანდილი საჩქაროთ გამობრუნდა, მივიდა ბიძა
ფრიდონთან, შეეხვეწა ჩქარა წავიდეთ, მივეშვე-
ლოთ ტარიელს და თოკები ზლომათ წავილოთ,
რომ მიწვდეს ქაჯეთის ციხემდეო.

საწყალი ჩემი დედ-მამა რომ ჯამბაზობას მას-
წავლიდა, თოკებზე რომ მარბენინებდენ, ასე მე-
გონა, ბიძია ფრიდონ, ტყუილათ მაწვალებენ-მეთ-
ქი!. უბრალოთ ჩემი ტანჯვა და სიკვდილი უნდათ
ჩემ დედ-მამას-მეთქი — ვფიქრობდი მაშინ მე უგუ-
ნური. ის კი არ ვიცოდი, თუ ჩემი დედ-მამა ჩემი
თავის გამოსადეგს მასწავლიდა და მწვრთნიდა.

ბეჩავი ჩემი დედ-მამა

რა ცოდვა-ჭირით მზდიდიან:

ერთი ციხიდან სხვა ციხეს

თოკები გამოჰკიდიან;
მე ისე ფრენით გავრბოდი,
რომ თვალნიც ვერ მამკიდიან!..
მე ის მეგონა, ქვე თუ მკვლენ —
იგინი თურმე მწვრთნილიან.

ავთანდილი და ფრიდონი მოემზადენ სამგზავ-
როთ; ჩქარაც წავიდენ და მიადგენ — ქაჯეთის-
ციხის პირდაპირ — ზღვას. მაშინ ავთანდილმა კიდევ
უთხრა ფრიდონს: აბა, ბიძია, თოკების გაგდება
აქედან და წვერის მოღება ქაჯეთის ციხეზედ შენი
საცადით იყოს, და ზედ გაფრენა მე ვიციო.

ფრიდონ ბიძისა ცდით იყო
გაგდება თოკებისაო,
ზე გავლა ავთანდილისა,
როგორც მფრინავი ცისაო.

ფრიდონმა მაშინვე აიღო თოკები, ესროლა
და მოსდო ქაჯეთის ციხის ბურჯს. ავთანდილმა
მოიხადა ქუდი, ილოცა ღმერთი, შეხტა თოკზე
და გრიგალ-ქარივით წამზე ჩახტა ქაჯეთის ციხეში.
დაუწყო ხოცვა-მუსვრა ქაჯებს, მაგრამ, რამდენსაც
მოჰკლავდა იმდენი ისევ ცოცხლდებოდა და დაჭრი-
ლი ადგილი უმთელდებოდათ. ამ დროს დაინახა
ნესტან-დარეჯანმა ავთანდილი და იცნო თავის
ტარიელის ბიძაშვილი.

— აქ რამ მოგიყვანა ავთანდილ?! — დაუძახა
ნესტან-დარეჯანმა, მაგრამ ავთანდილმა ყურიც არ
ათხოვა, ის გაცხარებულ ომში იყო და გუნებაში.

სწუხდა, რომ დახოცილნი ქაჯნი ისევ ცოცხლდებოდნენ. — „ნაბდის ხმალი აიღე, ავთანდილ, ნაბდის ხმალიო“ ... დასძახა ნესტან-დარეჯანმა; ავთანდილმა მიიხედა გვერდზე და დაინახა კედელზე მიყუდებული ნაბდის ხმლები. ავთანდილმა დაავლო ხელი ნაბდის ხმალს და დაუწყო უწყალოთ ხოცვა ქაჯებს.

ბევრი ომისა და ბრძოლისაგან ავთანდილი მოიქანცა, „დათვრა, სისხლით“. მაშველს ვერავის ჰხედავდა და უკვირდა ტარიელის ამბავი. მაშინ შეძახა ტარიელს; ბიძაშვილო, „შინშო“ მიშველე, მომეხმარე, თორემ ამ მოჭღვავებულმა ქაჯებმა ლამის გადაგვიარონ თავზეო.

„შინშო“,*) მიშველე ტარიელ,
დამჭირდა შენი გმირობა!..
ავთანდილ დავსუსტებულვარ,
ქაჯებს აქვს ზემო ვლილობა!..

ტარიელი ამ ღროს ციხის გაღავან გარეთ იდგა, სიყვარულისაგან გაშტერებულ-გახევებული და არაფერ საცადში არ იყო. ავთანდილის დაძახილმა გამოათხიზლა ტარიელი ამ ღრმა გაშტერებისაგან. მაშინვე ხმა მისცა ტარიელმა ავთანდილს: — მე აქ სურვილისაგან გახევებული კარებზე თავსა ვცემდიო და არც კი ვიცოდი, შენ შიგნით იყავი თუ არაო.

*) „შინშის“ ხევსურები ბიძაშვილს უძახიან.

შენ შით გადახველ, ავთანდილ,
მე კარზე ვდგევარ—ხე ვითა,
სურვილით გახარებული
კარს დავასკდები ქვევითა ..

გამოფხიზლებული ტარიელი მივარდა კარებს,
დაღეწა მთლათ, დაამსხვრია გალავანი ციხისა,
შევარდა შიგ და დაუწყო ჟღერა ქაჯებს. ამ დროს
მოვიდა ქაჯების ხელმწიფეც დიდ-ძალი ქაჯის
ლაშქრით და, როცა ნახა კარები და კლიტეები
მთლათ დაღეწილი, შეწუხდა და მაშინვე მიხვდა:
ამას ქვეყანაზე ვერა ვინ ვერ შეიძლებდა ტარე-
ლის მეტიო. ეს უთუოდ ტარიელი მოვიდა, იმან
დაღეწა კარ-კლიტე, ქობალაქები და მიფანტ-
მოფანტა მინდვრებშიო.

ქაჯებ სთქვეს ტარიელისა:
„ეს საქმე მისეულია,
კარ-კლიტე, ქობალაქები
მინდორში დასრეულია“.

ტარიელმა და ავთანდილმა ამოწყვიტეს მთლად
ერთიანად ქაჯების სინსილა, წამოიყვანეს ნესტან-
დარეჯანი, ტარიელის „მზე-ქალი“, და წამოვიდენ.
კარგა სიარულის შემდეგ მოადგენ ერთ მდინარის
ხიდს. მაშინ უცებ გაიკრა ავთანდილმა ხმაღს
ხელი და შემოუქნია ნესტან-დარეჯანს: „უნდა
ეხლავე გაგათავო!— შეძახა ავთანდილმა. ნესტან-
დარეჯანს შეეშინდა, პირი წააღო და სამი ქაჯი

წამოაგდო პირიდან. ავთანდილმა მაშინვე დახოცა ქაჯები. ავთანდილი, გულთმისანი, ჭკვიანი კაცი იყო და იცოდა, რომ ნესტან-დარეჯანს სამი ქაჯი ჩაუძვრა პირში. მორჩენილი და განკურნებული „მზე-ქალი“ წამოიყვანეს და წამოვიდენ დიდი ამბით და მხიარულობით.

„სოფნას“-ს

წიგნის მაღაზიაში იხეიდება:
**დარბაზის კეკლუცად მოსართავი
 სურათები:**

დიდი სურათი შოთა რუსთაველისა აკაკის ლექსით ბრესტოლის ქალაღდზედ.	50	კ.
„ აკაკისა — ბრესტოლის ქალაღდზე.	40	კ.
„ ილია ჭავჭავაძისა	40	კ.
„ რაფიელ ერისთავისა	40	კ.
„ ნიკო ბარათაშვილისა.	50	კ.
„ ვენატე ნინოშვილისა	30	კ.
„ გიორგი წერეთლისა	30	კ.
„ ნიკო ნიკოლაძისა	50	კ.
„ ირაკლი მეფისა	30	კ.
ჯგუფი ქართველ მწერალთა	— 75	კ.
ჯგუფი თამარისადმი ვეფხ. ტყაოს. მირთმე.	40	კ.
საქართველოს დიდება, საბინისა	1—20	კ.
სურათი თამარ მეფისა დიდი	1—50	კ.
„ „ „ პატარა.	6	კ.

აბრათვე ზიზნაბი

სამშობლოსათვის თავდადებულნი	40	კ.
რუსეთის დამყარება საქართველოში	20	კ.
ათი მოთხრობა	20	კ.
იაპონია ნ. ნიკოლაძისა	20	კ.
რაჭა სოსიკო მერკვილაძისა.	20	კ.
ლექსები ილა ჭავჭავაძისა—სურათით	15	კ.
რაშია ბედნიერება? იასე რაჭველისა	10	კ.
სამშობლო და კაცობრიობა ი. მაჭავარიან.	10	კ.
სიმღერა აკაკისა სურათით	15	კ.
წმიდა გიორგის რაზმი აკაკისა	5	კ.
გრიგოლ ორბელიანის ლექსები.	20	კ.
კულტურა ლიპერტისა ნათ. კ. ყიფიანისა.	50	კ.
ლექსიკონი რუსულ-ქართული	50	კ.
ლექსიკონი საბა ორბელიანისა.	3 მნ.	„
ლექსიკონი სახოკიასი რუსულ-ქართულად.	20	კ.
რუსულ-ქართული უდიდ ჩუბინაშვილისა ჰ — „	„	„
ლექსიკონი რ. ერისთავისა ბატანიკური „ —	60	კ.
სამეგრელოს საერო სკოლები ლ. ლოლუასი	5	კ.
ბაში-აჩუკი აკაკისა.	30	კ.
ვაჭრული ჭკუა აკაკისა	5	კ.
პატარა ჩონგური (დედა ენა).	5	კ.
დათუნა გოცირიძე და რაჭის ერისთავი როსტ.	5	კ.
ოქრუა (ხალხური ზღაპარი)	5	კ.
სამი ზღაპარი	10	კ.
აბრამის და იოზის ლექსი.	3	კ.

ნაკვესები	7	კ.
თამარ მეფე სურათით	5	კ.
ქვათა ლალადი ი. ჭავჭავაძისა	30	კ.
დამაკვირდი, ბრძენთა აზრები	—50	კ.
მამიდა ასმათი გ. წერეთლისა	—20	კ.
ჩემი თავ გადასავალი აკაკისა	1 —	„ „
გლახი კაცის ისტორია 2, 3, და 4, ნაწილი	1—80	კ.
დამონებულნი ნათ. თ. სახოკიასი	1—	„ „
ანტონ ქათალიკოზ. ქართ. ღრამატიკა	1— 50	კ.
ვახუშტის გეოგრაფია	2—	„ „
ისტორ. საბუთები შიო მღვიმის მონესტრ.	— 50	კ.
მზა მეტყველება ანტონ ქათალიკოზისა.	2—50	კ.
დავით გურამიშვილი	1—	„ „
ქართლის ცხოვრება I, II და III. ნაწილი	1—80	კ.
Вступл. Грузіи въ сос. Рос. Имперіи	— 40	რ.
Исторія Грузинск. церк. Е. К.	2 р.	„ „
კალმასობა იოვანე ბატონიშვილისა	1—	„ „
ამირან-დარეჯანიანი	1—	„ „
ცხოვრება მეფე გიორგი მეცამეტისა	1—	„ „
რამას განდევნა აღ. ს—შლისა,	—40	კ.
ქართული გრამატიკა, ს. ხუნდაძისა	— 50	კ.
სალიტერატურო ქართული მისივე	1—	„ „

თხზულებანი: აკაკი წერეთლისა, ილია ჭავჭავაძისა, აღ. ყაზბეგისა, მამია გურიელისა, გიორგი წერეთლისა, მოსე ჯანაშვილისა, გრ. აბაშიძისა, ვაჟა-ფშაველასი, არაგვისპირელისა და სხვ.

მისამართი: ფოსტ. Тифлистъ Книж. магазинъ „ПОДНА“
 მაღაზიის პატრონი სოსიკო მერკვილაძე.

„**ცოდნა**“-ს წიგნის მაღაზიაში ისყიდებ

398
2 576

ნალხური ვეფხვის ტყაოსანი შეკრებ. ს. მერკვილაძის	
სამშობლოსათვის თავდადებულნი	10 კ.
რუსეთის დამყარება საქართველოში	20 კ.
ათი მოთხრობა ივ. მაჭავარიანისა	20 კ.
იაპონია ნ. ნიკოლაძისა	20 კ.
დიდი სურათი შოთა რუსთაველისა	50 კ.
ლექსები ილია ჭავჭავაძისა სურათით	15 კ.
რაჭა (გზა და გზა) სოსიკო მერკვილაძისა	20 კ.
რაშია ბედნიერება? იასე რაჭველისა	10 კ.
სამშობლო და კაცობრიობა ივ. მაჭავარიანისა	10 კ.
სიმღერა აკაკისა სურათით	50 კ.
წინდა გიორგის რაზმი აკაკისა	5 კ.
გრიგოლ ორბელიანის ლექსები	20 კ.
კულტურა ლიპერტ-სა, ნათ. კ. ყიფიანისა	50 კ.
ლექსიკონი რუსულ ქართული მისივე	50 კ.
შილერის პოეზია გომართელისა	20 კ.
ბაში აჩუკი აკაკისა	30 კ.
სომეხთა მეცნიერნი და ქვათა ღალადი ი. ჭავჭავაძისა	30 კ.
დამაკვირდი—ბრძენთა და მეცნიერთა აზრები	50 კ.
თავ გადასავალი აკაკისა	1 მ. —
გლეხი კაცის ისტორია მე-2, მე-3 და მე-4 ნაწ. 1	=80
დამონებულნი, ნათ. სახოკიასი	1 მ. —
ლექსიკონი საბა სულხან ორბელიანისა	2 მ. —

თხზულებანი: აკაკი წერეთლისა, ილია ჭავჭავაძისა, ალ. ყაზბეგისა, მამია გურიელისა, გიორგი წერეთლისა, გრ. აბაშიძისა, სილოვან ხუნდაძისა. ვაჟაფშაველასი, არაგვის-პირელისა, ია ეკელაძისა და სხვათა.

სურათები: შოთა რუსთაველისა, აკაკისა ილია ჭავჭავაძისა, ნიკ. ბარათაშვილისა და სხვათა 30—50

აქვე იყიდება სკოლებში სახმარებელი სახელმძღვანელოები და ყოველგვარი ქართული წიგნები.

ვინც მოისურვებს წიგნების დაბარებას, დაუყონებლივ გაეგზავნება ფას დადებითაც.

მისამართი ფოსტით: **Тифлисъ, книж. маг. „ПОДНА“**
 მაღაზიის პატრონი **სოსიკო მერკვილაძე**.